

Nu există două colective la fel după nivelul de dezvoltare a particularităților psihologice ale cadrelor didactice. Unii pedagogi pot fi organizați, disciplinați, cinstiți. Alții au un caracter neadecvat, încălcând chiar normele comportamentale.

Pentru a nu permite această stare de lucruri este nevoie de un sistem managerial corect, de un stil managerial flexibil și de o cultură înaltă.

Astfel, managerul instituției preșcolare înfăptuiește conducerea instituției efectiv, folosește statutul organizației date și poartă responsabilitate de stat și societate în limita împuternicirilor sale.

Deci, managementul instituției preșcolare constituie la etapa actuală o activitate tot mai complexă, care vizează problemele privind activitatea educațională, socliti- tînd de la managerii instituțiilor preșcolare să se adapteze continuu la cerințele ma- nagementului modern.

Referințe bibliografice

1. Iosifescu, Șerban, Bunea, P., *Manual de management educațional pentru directorii de unități școlare*, București, Editura Pro Gnosis, 2000.
2. Mândăcanu, Virgil, *Etica și arta comportamentului civilizat*, Chișinău, Editura Sirius, 2001.
3. Noveanu, Eugen, *Competențele educaționale în școala de mîine: tendințe de scientizare în domeniul obiectivelor*. În: Tehnologii educaționale moderne. P.I. Modelul pedagogu- lui / Coord. V. Mândăcanu, Chișinău, 1994.
4. Radu, Nicolae, *Dirijarea comportamentului uman*, București, Editura Științifică și En- ciclopedică, 1994.
5. Ralea, Mihai, *Explicarea omului*, București, Editura Minevra, 1996.
6. Stog, Larisa, Caluschi, Mariana, *Psihologia managerială*, Chișinău, Editura Cartier, 2002.
7. Комарова, Татьяна, *Основы управления дошкольным учреждением*//Социально- педагогические проблемы организации и управления в системе дошкольного воспитания, Москва, 1981.
8. Крылова, Наталья, *Формирование культуры будущего специалиста*, Москва, 1990.
9. Ребус, Борис, *Психологические основы управления школой*, Ставрополь, 1990.
10. Шакурров, Р. X., *Социально-педагогические основы управления: руководитель и педагогический коллектив*, Москва, Просвещение, 1990.
11. Taylor, C. W., *Creativity. Progress and Potential*, New York, McGraw Hill, 1964.

IMPACTUL DIMENSIUNII CULTURALE ASUPRA SUPUNERII FĂRĂ PRESIUNE

**Luminița SECRIERU, dr., lect. superior univ.,
Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți**

Summary: *The first study of the given article presents the results of comparison of cultural dimensions Individualism-Collectivity (IND/COL) in Romania and Moldova. IND/COL were assessed with the Individualism-Collectivism questionnaire, created by Triandis (1995). The questionnaire – consisting of 32 items, 16 of which evaluate the IND scale and 16 evaluate the COL scale – has been distributed among 342 students: 181 students from Romania and 161 students from the Republic of Moldova. The results demonstrate that Romanian students proved to be more individualistic than those from Moldova. In the second study of the article we have compared the effectiveness of the technique of “submission without pressure” in a culture which is considered collectivistic and in a culture considered individualistic. The analyses have proved that the technique appears effective only within the individualistic culture (Romania).*

Key-words: *cultural context; individualism-collectivity; presentation.*

Termenul de supunere fără presiune a apărut pentru prima dată în 1966, odată cu primele cercetări realizate de către Freedman și Fraser. De atunci, au fost realizate un număr foarte mare de studii experimentale (Cialdini, 1993; Guéguen, 2011; Joule & Beauvois, 2002; Pratkanis, 2007). Paradigma „supunerea fără presiune” are ca obiectiv de a studia un anumit număr de procedee sau tehnici, ce favorizează realizarea unui comportament pe care subiectul nu l-ar fi emis în mod spontan, oferindu-i, în același timp, sentimentul că acest comportament a fost realizat liber.

Tehnica „Sînteți liber să...” propusă de Guéguen și Pascual (2000) este una dintre cele mai recente tehnici de supunere fără presiune. În unul din primele cercetări axat pe evocarea libertății, un complice oprea indivizi de pe stradă și le cerea niște bani pentru a-și cumpăra un bilet la autobuz. Cu jumate din subiecți, el adăuga, înainte ca ei să aibă timp să răspundă: „sînteți liber să acceptați sau să refuzați...”. Rezultatele au arătat că, nu numai că numărul persoanelor care dau curs cererii este cu mult superior în condiția de evocare semantică a libertății, dar aceste persoane au tendința de a fi mai generoase. Simpla referire semantică la libertate poate deci favoriza supunerea indivizilor la diverse tipuri de solicitări cum ar fi: oferirea de bani, completarea unui chestionar, vizita unui site web (Guéguen, Pascual, 2000, Guéguen, Pascual & Dago, 2001; Guéguen, Pascual, Jacob & Morineau, 2002; Pascual & Guéguen, 2002).

Pentru a explica acest efect, două teorii pot fi puse în față: teoria angajamentului (Kiesler & Sakumura, 1966; Kiesler, 1971) și teoria reactanței psihologice (Brehm, 1966; Miron & Brehm, 2006).

Conform lui Kiesler, sentimentul libertății asociat unui comportament emis de o persoană reprezintă una dintre condițiile ce favorizează angajamentul, deci și probabilitatea ca un individ să emită comportamentul dorit de cineva. Studiile arată că angajamentul este un puternic factor de influențare a comportamentului și că trebuie să-i activăm permanent subiectului sentimentul că e liber. Conform lui Joule și Beauvois, simpla referire semantică la libertate este o condiție suficientă pentru influențarea acțiunilor noastre. Contextul de libertate produs de expresia „sînteți liber să...” angajează mai mult subiecții în comportamentul altruist așteptat (Joule & Beauvois, 1998).

Dar teoria reactanței psihologice (Brehm, 1966) poate de asemenea explica efectul produs de tehnica „Sînteți liber să...”. Această teorie arată că o amenințare sau o pierdere de libertate îl motivează pe individ să-și reconstruiască această libertate. Astfel, atunci cînd un individ X solicită ajutorul unui individ Y, este probabil că în majoritatea cazurilor Y este susceptibil să simtă reactanță pentru că X tentează a „dicta” lui Y un comportament a efectua. Prin urmare are loc o restricție de libertate. În acest stadiu pentru a recupera libertatea lui, Y ar tinde să respingă cererea lui X. Dacă X îmbunătățește cererea sa cu expresia „sînteți liber să...”, este probabil ca, coeficientul de reactanță a lui Y să se reducă semnificativ, ceea ce ar duce la o acceptare mai probabilă a cererii.

Prin analogie, în cadrul tehnicii „Sînteți liber să...”, vom susține reflecția ținînd cont de cele două procese explicative sugerate de teoria angajamentului și teoria reactanței, pe care le vom examina în funcție de dimensiunea culturală Individualism/Colectivism. De fapt, această tehnică „Sînteți liber să...” a fost studiată doar în cultura „individualistă” (Franța) și unele elemente ne-au făcut să credem că această tehnică va avea o mai mică eficacitate în culturile „colectiviste”.

Conform literaturii, atributul central al individualismului îl constituie faptul că indivizii sînt independenți unii de ceilalți. În descrierea conceptuală a acestei dimensiuni culturale, Hofstede accentuează prevalența drepturilor asupra obligațiilor, preocuparea față de propria persoană, autonomia personală și autorealizarea. Prin urmare, construirea identității personale are ca punct de plecare, meritele, atributele și realizările personale. Conform lui Triandis (1988) esența colectivismului este reprezentată de relația de dependență a individului față de grupul de apartenență, este vorba despre o relație stabilă, în care obiectivele și interesele personale se subordonează celor de grup. Individul nu poate să abandoneze sau nu abandonează foarte ușor *in-grupul*, chiar și atunci cînd costurile ce decurg din această apartenență la grup sînt mai mari decît beneficiile.

Pe baza acestor definiții, putem considera că semnificația libertății „individuale” este relativă și că aceasta variază în funcție de contextul cultural. Astfel, pe baza clasamentelor anuale realizate de *Freedom House* în lume, țările cele mai libere sînt majoritatea țărilor individualiste. Acest clasament este în special bazat pe un indice de libertăți civile măsurat pentru fiecare țară. Consecința acestor cîtorva considerente ar putea fi, faptul că, tehnica „Sînteți liber să...” este mai puțin pertinentă în culturile colectiviste. Această ipoteză ar părea avea sens, din punct de vedere teoretic, dacă observăm studiile privind relațiile dintre teoria angajamentului și reacțanței în culturile colectiviste și individualiste.

1) Teoria angajamentului și individualism/colectivismul

Potrivit lui Jole și Beauvois (1998), angajamentul corespunde, într-o situație dată, condițiilor în care realizarea unui act nu poate fi atribuită decît celui care l-a realizat. Această definiție este în esență fondată pe baza lucrărilor derivate din culturile individualiste. Cu toate acestea, este posibil ca în culturile colectiviste, interdependența dintre indivizi, condițiile în care realizarea unui act nu poate fi atribuită decît celui care l-a realizat sînt greu apreciate de individ. Kim și Sherman (2007) au arătat că expresia unei alegeri conducea studenții americani (cultură individualistă) să fie ulterior mai investiți în alegerea lor decît studenții originari din Asia de est (cultură colectivistă). Această observație sugerează că teoria angajamentului, și în același timp, tehnica „Sînteți liber să...”, poate fi mai puțin eficientă în culturile colectiviste comparativ cu culturile individualiste. Toate aceste argumente ne-au făcut să credem că tehnica „Sînteți liber să...” poate fi mai eficace în culturile individualiste decît în culturile colectiviste.

2) Teoria reacțanței psihologice și individualism/colectivismul

Teoria reacțanței psihologice este în general prezentată ca universală în domeniul psihologiei sociale. Totuși, importanța libertății individuale în această teorie sugerează că ar putea fi limitată la valorile individualiste. Deși puține studii au fost efectuate pe această temă, folosind o metodă clasică din teoria reacțanței (Brehm, 1966), Savani, Markus și Conner (2008), au observat mai multă reacțanță la studenții Nord Americani (individualiști) comparativ cu studenții Indieni (colectiviști). În același mod, Jonas, Graupmann, Kayser, Zanna, Traut-Mattausch și Frey (2009), au arătat că subiecții din culturile individualiste (studenții din Europa de Vest) simțeau mai mult reacțanță atunci cînd libertatea lor individuală era amenințată, comparativ cu subiecții din culturile colectiviste (studenții din Asia de Est). Dacă, așa cum am văzut mai devreme, inducerea unui sentiment de libertate generat de tehnica „Sînteți liber

să...” permite o diminuare a reactanței la indivizi, este posibil ca sa nu fie cazul în culturile colectiviste unde reactanța este mai dificil de observat. Astfel, tehnica nu va fi eficientă în culturile colectiviste întrucât ea va fi eficientă în culturile individualiste unde indivizii sînt mai mult susceptibili de a simți reactanța în viața lor cotidiană.

I. Studiul: Contextul cultural

Inițial, am verificat cîteva rezultate care au fost obținute în domeniul psihologiei culturale. Mai concret, am măsurat scorurile individualism/colectivism în două țări: România și Republica Moldova.

În literatură aceste două țări au fost considerate colectiviste (cf. Hofstede, Hofstede & Minkov, 2010). În ceea ce privește România, spre deosebire de Moldova, s-ar pare că nu mai e cazul astăzi, cu influența unor parametri cum ar fi: evoluțiile tehnologice, economice sau politice. Gradul de individualism a unei țări poate varia în timp. Spre exemplu, Mexica inițial clasată printre țările colectiviste de Hofstede (1980) a fost ulterior clasată printre țările individualiste de către Fernandez, Carlson, Stepina, & Nicholson (1997). Autorii explică această transformare prin dezvoltarea economică a acestei țări între cele două măsuri.

De aici rezultă ipoteza că subiecții români prezintă scoruri mai mari la individualism decît subiecții din Moldova.

Subiecți

În total 342 studenți în ciclul I licență (181 studenți români și 161 studenți moldoveni) au participat la studiu. Primul eșantion sînt studenții de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași/România și cel de-al doilea eșantion sînt studenții de la Universitatea „Alec Russo” din Bălți/Moldova.

Metodologie

În acest studiu ne-am interesat de atitudinile care diferențiază indivizii individualiști de indivizii colectivști. Am utilizat chestionarul elaborat de Triandis în anul 1995 care urmărește evaluarea dimensiunii individualism-colectivism a identității. Această latură cunoaște patru dimensiuni: individualism orizontal (rezultă din combinația dintre self-ul independent și cel identic), individualism vertical (rezultă din combinația dintre self-ul independent și cel diferit), colectivism orizontal (rezultat al combinației: self interdependent și identic), colectivism vertical (rezultat al combinației: self interdependent și diferit). Instrumentul conține 32 de itemi, care reprezintă afirmații ce trebuie evaluate cu ajutorul unei scale Likert de 9 puncte, unde 1 înseamnă „dezacordul total”, iar 9 „acordul total”. Scorurile la cele 4 dimensiuni au fost calculate în funcție de mediile celor 8 itemi incluși în fiecare dimensiune (nu înainte de a inversa itemii necesari).

În ceea ce privește calitatea psihometrică a chestionarului, am verificat coeficientul alpha de Cronbach care afișează o valoare de 0.67, pentru scala *individualism* (IND), și pentru scala *collectivism* (COL), alpha de Cronbach are o valoare de 0.78.

Procedura

În ambele țări am adoptat aceleași condiții de administrare a chestionarului Individualism/Colectivism: colectiv, în timpul orelor de curs, apelîndu-se la participarea voluntară, precum și la opinia sinceră a participanților, căror le-au fost garantate anonimatul și confidențialitatea.

În vederea prelucrării datelor obținute de participanți, am utilizat programul de prelucrare statistică SPSS13.01 for Windows în care au fost introduse cotele bru-

te pentru a fi analizate și pentru a obține output-urile corespunzătoare. Metoda de prelucrare statistic utilizată în vederea verificării ipotezei propuse este: ANOVA; *testul t independent* de comparare a diferențelor dintre două medii.

Rezultate

Pentru a vedea efectul principal al variabilei independente, am aplicat analiza de varianță (*one-way ANOVA unifactorial*), iar rezultatele semnificative au fost sintetizate în tabelul următor:

Tabel 1: Rezultatele obținute de către subiecții din cele două țări privind evaluarea dimensiunii individualism-colectivism (IND/COL) a identității

	România		R. Moldova		ANOVA		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>F</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
IND	7.02	.89	6.51	.96	26.18	1	.000
COL	6.18	1.14	7.32	.76	115.1	1	.000

Rezultatele au arătat un efect al contextului cultural. Studenții români ($M=7.02$) revelă un scor al individualismului semnificativ mai mare decât studenții din Republica Moldova ($M=6.51$). De asemenea, studenții moldoveni ($M=7.32$) revelă un scor al colectivismului semnificativ mai mare decât studenții români ($M=6.18$). Aceste rezultate semnificative au confirmat ipoteza noastră.

Rezultatele privind distincția Orizontal/Vertical sînt prezentate în tabelul 2.

Tabel 2: Diferențele obținute de către subiecții din cele două țări privind orientarea culturală (OVIC).

	Roumanie		Moldavie		<i>Independent Samples T-Test</i>		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
IO ¹	7.51	0.88	7.06	1.03	-4.30	340	.000
IV ²	6.54	1.24	5.95	1.28	-4.25	340	.000
CO ³	6.80	1.34	7.43	0.95	4.95	340	.000
CV ⁴	5.56	0.92	7.22	1.27	13.50	340	.000

Aceste rezultate demonstrează un efect al orientării culturale. Studenții români au prezentat un scor semnificativ mai mare la indicele Individualismul Orizontal (IO), decât studenții moldoveni: $M=7.51$, $SD=0.88$ vs. $M=7.06$, $SD=1.03$. De asemenea, ei au prezentat un scor semnificativ mai mare și la indicele Individualismul Vertical (IV): $M=6.54$, $SD=1.24$ vs. $M=5.95$, $SD=1.28$. Pornind de la aceste rezultate am avansat ideea că studenții români pun accentul mai mult pe Eul independent decât interdependent, dar ei insistă de asemenea pe egalitate, fără dorința de a se diferenția.

La studenții moldoveni, rezultatele au arătat că armonia și comportamentul pro-social sînt importante. Aceasta demonstrează rezultatele *testului T* pentru subscala Colectivismul Orizontal: $t(340)=4.95$, $p<0.0001$. Studenții din Moldova au aprobat mai mult declarațiile: *Fericirea mea depinde foarte mult de fericirea celor din jurul meu; Este important pentru mine să mențin armonia în grupul meu; Îmi place să împărtășesc bucurii/lucruri mărunte cu vecinii mei; Dacă o rudă se află în dificultăți finan-*

¹Individualism Orizontal

²Individualism Vertical

³Colectivism Orizontal

⁴Colectivism Vertical

ciare, aș ajuta-o cu toate posibilitățile mele. De asemenea relațiile, sacrificiul și integritatea familială, sînt cele mai importante pentru studenții din Moldova. Aceasta demonstrează rezultatele subscalei Colectivismul Vertical: $t(340) = 13.50, p < 0.0001$.

Concluzii:

Deși ambele țări, România și Moldova, au trecut printr-un regim de dictatură care a condus prin mecanisme ideologice, politice, culturale, sociale, la structurarea unei mentalități colective, ele se diferențiază în ceea ce privește gradul în care au adoptat normele unui model de viață mai individualist.

Republica Moldova este considerată în literatură o țară cu o cultură colectivistă (cf. Hofstede & Minkov, 2010). Ea a trecut la o nouă cultură doar declarativ sau instituțional, dar nu și prin asumare. Cei mai mulți se simt bine în cultura colectivistă, nivelatoare, a tuturor. Mai comodă și lipsită de riscuri și care nu cere inițiative personale. După ce am trăit în colectivism 70 de ani simțim încă nevoia unui tată puternic, care să-și asume răspunderea, să dirijeze și să distribuie beneficii. Unui om crescut în asemenea stil îi vine greu să salte, deodată, la stilul individualist.

În ceea ce privește România, de la clasificarea ei printre țările colectiviste (de către Hofstede, 1980), această țară a cunoscut cel puțin două evenimente importante: 1) sfîrșitul dictaturei comuniste în 1989 și bascularea spre o democrație; și 2 /intra-rea în UE în 2007. Or, individualismul este îndeosebi prezent în țările democratice și UE este prin esență compusă din culturi individualiste. România a trecut deci de la o orientare colectivistă la o orientare individualistă. În plus analiza raporturilor anuale *Freedom House* din 1972 pînă în 1990 indică că România era clasată printre țările non libere, apoi printre țările parțial libere pînă în 1995, și printre țările libere pînă astăzi.

II. Studiul: Efectul tehnicii „Sînteți liber să...” în culturile clasificate ca fiind individualiste sau colectiviste.

Moldova fiind o țară cu orientare colectivistă și România fiind o țară cu orientare individualistă am formulat ipoteza conform căreia tehnica „Sînteți liber să...” va fi eficace doar în România.

În acest studiu, am verificat efectul simplu al evocării semantice a libertății în cazul unei interacțiuni prin mail în aceste două țări. Obiectivul era de a vedea dacă putem crește traficul pe un site, conținînd un mesaj evocînd libertatea subiectului comparativ cu un mesaj care nu conținea această evocare a libertății.

Subiecți

În total 222 subiecți (114 studenți moldoveni și 108 studenți români) au participat la acest studiu. Sînt aceiași subiecți din primul studiu (din cei 342 subiecți, 120 au fost eliminați pentru că adresele lor mail erau invalide în momentul studiului: fie destinația nu era cunoscută de server, fie subiecții nu au dat adresa lor mail corectă, etc.).

Procedura

Un site a fost construit pentru realizarea acestui studiu. Site-ul se numea „Stop violenței” (adresa site <http://stopviolentei.do.am>) și prezenta direct pe prima pagină fotografii ale copiilor victime ale abuzurilor fizice, sexuale, emoționale, precum și un text de sensibilizare. Prin intermediul unui program de gestionare a mesajelor electronice, am expediat un mesaj la cei 222 de studenți (români și moldoveni) ale căror adrese au fost luate în momentul completării chestionarului Individualism/Colectivism (Triandis, 1995), pe parcursul primului studiu. Acest mesaj conținea urmă-

torul text: „Acordați-le 5 minute din timpul dumneavoastră copiilor victime abuzului fizic, sexual, emoțional și apăsați pe...”. Sub acest text figura o pagină HTML ce conținea un buton de 1x7 centimetri, purtând un mesaj specific pentru fiecare grup: „Apăsați aici” pentru primul grup, și „Sînteți liber să apăsați aici” pentru cel de-al doilea grup (același mesaj era expediat pentru subiecții din România și pentru cei din Moldova). Butonul permitea accesarea sit-ului conceput în acest scop. El era compus dintr-o singură pagină, iar în partea de jos subiecții erau invitați să semneze o petiție împotriva violenței. Subiecții trebuiau să completeze un formular ce cuprindea numele, prenumele și adresa de e-mail. Concretizarea acordului se realiza printr-un buton de trimitere a semnăturii. După ce subiecții primeau mailul, 72 de ore erau lăsate pentru accesul la site și semnarea petiției.

Rezultatele:

Comportamentul subiecților a fost măsurat prin două variabile dependente: 1/numărul subiecților care au accesat site-ul după primirea mailului; 2/numărul subiecților care au completat și trimis formularul de petiție prezent pe site. Rezultatele obținute sînt prezente în tabelul 3.

Pentru a verifica ipotezele am utilizat ca metode statistice testul χ^2 (*Goodness of fit Chi-Square Test*). Am apelat la acest procedeu de prelucrare statistică (semnificația diferenței între frecvențe după criteriul χ^2) fiind vorba de date neparametrice, cu răspunsuri dihotomice.

Tabel 3: Procentele de vizitatori ai site-ului și de semnături ai petiției în cele două condiții experimentale (în România, n=108)

VD	Mesajul de pe buton		Testul χ^2 (<i>Goodness of fit Chi-Square Test</i>)	
	„Apăsați aici”	„Sînteți liber să apăsați aici”		
Procentul de vizitatori ai site-ului	50% (27/54)	72.2% (39/54)	$\chi^2=5.61$	$p=0.02$
Procentul de semnături ai petiției	14.8% (4/27)	35.9% (14/39)	$\chi^2=3.58$	$p<0.05$

Tabel 4: Procentele de vizitatori ai site-ului și de semnături ai petiției în cele două condiții experimentale (în Moldova, n=114)

VD	Mesajul de pe buton		Testul χ^2 (<i>Goodness of fit Chi-Square Test</i>)	
	„Apăsați aici”	„Sînteți liber să apăsați aici”	χ^2	p
Procentul de vizitatori ai site-ului	29.8% (17/57)	42,1% (24/57)	1.87	<i>ns</i>
Procentul de semnături ai petiției	17.6% (3/17)	41.6% (10/24)	2.65	<i>ns</i>

Analiza statistică confirmă faptul că în România tipul de mesaj utilizat are în general efect asupra internauților, iar compararea celor două condiții, arată că grupul „Sînteți liber să apăsați aici” (72,2%) prezintă un procent de vizite statistic superior celui din grupul „Apăsați aici” (50%), ($\chi^2 = 5.61$, $p = .02$). Aceasta confirmă deci eficacitatea pe care o are evocarea libertății asupra comportamentului subiecților ro-

mâni. Și, în ceea ce privește procentul de semnături ai petiției, rezultatele arată un efect semnificativ între cele două condiții experimentale (35.9% vs. 14.8%), ($\chi^2 = 3.58, p < .05$).

Tabelul 4 prezintă rezultatele obținute de către studenții din R. Moldova. Aceste rezultate indică faptul că, în ceea ce privește coeficientul de vizitatori ai site-ului (1VD) nici o diferență semnificativă nu apare între cele două grupe ($\chi^2 = 1.87, ns$); la fel nici o diferență semnificativă nu a apărut nici pentru cea de a 2 variabilă dependentă: coeficientul de semnături ai petiției ($\chi^2 = 2.65, ns$). Toate aceste rezultate ne demonstrează eficacitatea acestei tehnici doar în România.

Concluzii:

Majoritatea cercetărilor asupra strategiilor de supunere fără presiune sînt de origine nord-americană. Ne-am întrebat dacă aceste tehnici sînt valide și în alte contexte culturale. Am presupus în cel de-al doilea studiu că tehnica „Sînteți liber să...” va fi eficientă în contextul cultural „individualist”. Într-adevăr, în acest tip de context cultural, sentimentul de libertate individuală este mai mult susceptibil să constituie o aspirație majoră la indivizi. Și invers, în culturile colectiviste, unde indivizii sînt mai mult interdependenți reciproc, conceptul de libertate individuală are puțină valoare socială, chiar de sens, ceea ce face tehnica „sînteți liber să...” ineficientă. Aceasta sugerează rezultatul obținut în contextul cultural colectivist. Rezultatele au arătat un efect semnificativ al acestei tehnici doar în contextul cultural individualist. Am văzut în partea teoretică că teoria angajamentului și teoria reactanței psihologice sînt invocate pentru a explica efectele tehnicii „sînteți liber să...” (Guéguen, Pascual & Dagot, 2004).

Referințe bibliografice

1. Brehm, J.W. (1966). *A theory of psychological reactance*. New York: Academic Press.
2. Freedman, J.L. & Fraser, S.C. (1966). Compliance without pressure: the foot-in-the-door technique. *Journal of Personality and Social Psychology*, 4(2), 195-202.
3. Guéguen, N. (2011). *Psychologie de la manipulation et de la soumission*. Paris, Dunod.
4. Guéguen, N., Pascual, A. & Dagot, L. (2004). Se soumettre en toute liberté: la technique du "vous êtes libre de...". *Perspectives Cognitives et Conduites Sociales, Volume 9, chapitre 14*, 365-384.
5. Guéguen, N. & Pascual, A. (2000). Evocation of freedom and compliance: the «but you are free of...» technique. *Current Research in Social Psychology*, 5(18), 264-270.
6. Hofstede, G., Hofstede, G.J. & Minkov, M. (2010). *Cultures et organisations: Comprendre nos programmations mentales*. Paris: Pearson Education.
7. Joule, R.V. & Beauvois, J.L. (1998). *La soumission librement consentie*. Paris, Presses Universitaires de France.
8. Joule, R.V. & Beauvois, J.L. (2002). *Petit traité de manipulation à l'usage des honnêtes gens*. Grenoble, Presses Universitaires de Grenoble.
9. Kiesler, C.A. (1971). *The Psychology of commitment*. New York, Academic Press.
10. Kiesler, C.A. & Sakumura, J. (1966). A test of a model for commitment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(3), 349-353.
11. Kleinke, C. (1977). Compliance to requests made by gazing and touching experimenters in field settings. *Journal of Experimental Social Psychology*, 13, 218-223.
12. Markus, H.R. & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and Motivation. *Psychological Review* 98, 224-253.
13. Neculau, A. (1989). L'institution de la coopération dans le village roumain traditionnel. Une lecture psychosociologique. *Revue Roumaine des Science Sociales – Série de Psychologie*, 33 (2), 105-120.

14. Neculau, A. & Sirota, A. (2010). *Indivizi și societăți sechestrate. Abordare psihosociologică*. Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
15. Oyserman, D., Coon, M. H., et Kemmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128, 3-72.
16. Pascual, A. & Guéguen, N. (2002). La technique du “vous êtes libre de...”: induction d’un sentiment de liberté et soumission à une requête ou le paradoxe d’une liberté manipulatrice. *Revue Internationale de Psychologie Sociale*, 15(1), 51-80.
17. Guéguen, N. & Pascual, A. (2005). Improving the response rate to a street survey: an evaluation of the «but you are free to accept or to refuse» technique. *The Psychological Record*, 55, 297-303.
18. Triandis, H.C. (1989). The self and social behavior in different cultural contexts. *Psychological Review*, 96, 269-289.
19. Triandis, H.C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of Personality*, 69(6), 907-924.
20. Triandis, H. C. (1994). Recherches récentes sur l’individualisme et le collectivisme. *Les Cahiers Internationaux de Psychologie Sociale*, 23, 14-27.

JOCUL DIDACTIC – METODĂ DE EFICIENTIZARE A PROCESULUI DE CUNOAȘTERE LA LECȚIILE DE FIZICĂ

Marina CUȘNIRIUC, profesor de fizică, grad did. II,
Colegiul Pedagogic „Ion Creangă” din Bălți

Summary: *The didactic game facilitates the process of assimilation, fixing and consolidation of knowledge, promotes the development and formation of balanced cognitive structures. In Physics the didactic game is an activity that allows combining different types of tasks in a uniform formula. The learner processes the information building his own knowledge. The pupil becomes an active participant in solving problems, applying in new, different and varied situations the previously assimilated information and "getting" in this way new knowledge and learning experience.*

Key-words: *physics, didactic game, physics game, measurement unit, physics riddles, physicists.*

Jocul didactic, la lecțiile de fizică, reprezintă un ansamblu de acțiuni și operații efectuate în situații concrete, care au ca scop dezvoltarea intelectuală a elevilor în procesul de cunoaștere științifică. Cercetătorii în domeniu consideră că jocul didactic are un rol decisiv în formarea/dezvoltarea personalității elevului, care începe în preșcolaritate și continuă pe parcursul întregii vieți (Oprea 2008: 115). Această metodă interactivă plasează subiectul educat în centrul demersurilor, astfel încât el însuși să își formeze cunoștințele, priceperile și deprinderile scontate (Botgros 2010: 83). Obiectivul respectiv orientează spre teoria constructivistă a învățării, care presupune implicarea pleneră a elevilor în elaborarea propriei cunoașteri științifice. Ideea centrală a constructivismului rezidă în următorul fapt: cunoașterea umană se construiește printr-un proces creator, iar cei ce învață își edifică o nouă cunoaștere pe temeliile achizițiilor anterioare (Oprea 2008: 115). Un factor important în acest context este ca informațiile asimilate să fie integrate în cunoștințe, iar cunoștințele – integrate și relaționate în scheme cognitive care dau sens cunoașterii. Anume aceste integrări succesive constituie etapele cunoașterii și permit a evita acumulările de informații științifice, inutile elevului.